

(/)

🏠 (/)

> 15-1600 årene, renæssancen (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Heksejagt

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/hans-tausen-mellem-luther-og-zwingli>)

Heksejagt

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 1679

Del artikel: **f** (<https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/heksejagt>) **t**

(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [http://www.historie-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/heksejagt)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/heksejagt](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/heksejagt)) **in**

([http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/heksejagt&title=)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/heksejagt&title=](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/heksejagt&title=))

Louise Nyholm Kallestrup

Heksejagt

Af Michael Riber Jørgensen, Museum Thy

Heks. Et begreb, som for de fleste af os sikkert fylder nethinden med billeder af gamle koner med krogede rygge, vortede næser og lange spidse hatte, i fuld gang med at røre i en stor gryde med trylledrik – og ikke nødvendigvis af den gode slags. Med andre ord: Den heks, som Shakespeare introducerede i "Macbeth" og Walt Disney udødeliggjorde i "Snehvide".

Det er naturligvis en fiktion. Som de fleste fiktioner har også denne imidlertid sit udspring i et virkeligt – og meget mere nuanceret – fænomen. Det er netop denne, for fortidens mennesker yderst virkelige, tro på hekse og trolddom, der er emnet for Louise Nyholm Kallestrups bidrag til serien "100 Danmarkshistorier".

Som de andre bind i serien tager bogen udgangspunkt i en bestemt begivenhed i et bestemt år. I dette tilfælde 1589, hvor en dansk flåde på vej til Skotland blev ramt af både uheld og uvejr, hvilket efterfølgende forklaredes med, at skibene var blevet "forgjort" af troldfolk. Ifølge Kallestrup var sagen medvirkende til, at antallet af hekseprocesser i Christian IV's regeringstid steg voldsomt, og at kongen selv personligt involverede sig i flere af dem.

Efter denne introduktion får vi ved hjælp af en række andre cases præsenteret heksejagterne som historisk fænomen. Vi får den teologiske og mentalitetshistoriske baggrund for, at det netop hører til efter reformationen og ikke i den "mørke" katolske middelalder. Og vi får, ud fra de righoldige bevarede kildemateriale, beskrevet, hvordan selve sagerne langt hen ad vejen forløb ligesom andre retssager på samme tid: Med sigtelse, forhør (i nogle tilfælde tortur), domsafsigelse og eksekvering af dommen. I øvrigt de samme grundlæggende elementer – forhåbentlig bortset fra torturen – som ved moderne retssager. Systemet var (mindst) lige så grundigt dengang som nu, og anklagerne kunne ramme både høj og lav, lige fra den kloge kone i køret til grevinden på herregården.

Både som lægmand og faghistoriker kan det være fristende at forfalde til at dømme fortiden efter nutidens normer. En fælde, bogen selv er lige ved at falde i, når den på bagsiden hævder at "kaste lys over et kulsort kapitel af historien". Det er altid farligt, for som Kallestrup illustrerer, var hekseri og trolddom i allerhøjeste grad virkeligt for 15- og 1600-tallets mennesker. I langt de fleste tilfælde har den "forurettede" part, den offentlige mening – og ofte sikkert også den anklagede selv – givetvis været helt overbevist om, at "heksen" virkelig havde heksekræfter.

Når det er sagt, er der ingen tvivl om, at social status eller mangel på samme spillede en rolle. Ligesom det i dag kan gøre en forskel, hvor god en forsvarer man som anklaget har råd til, stod man som angivelig heks i 1600-tallet også bedre, jo flere og jo mere ansete mennesker, man kunne få til at tale sin sag. Modsat hvad mange måske tror, var udfaldet bestemt ikke givet på forhånd.

Der er heller ingen tvivl om, at nogle sager, måske især hen imod slutningen af perioden, i virkeligheden bundede i andet end en reel mistanke om trolddom. Det sås blandt andet i Danmarks sidste store hekseproces, "besættelsessagen" i Thisted lige før 1700, som blev startet af den lokale sognepræst, men endte med at blive afvist som bedrageri og blandt andet kostede præsten hans embede. Rygtet ville vide, at præsten var den forsmåede bejler til datteren af borgmesterfruen, som var blandt de anklagede.

I den sidste del af bogen trækker Kallestrup tråde op til i dag og til vores kollektive forsøg på det, der med et godt tysk begreb kaldes "Vergangenheitsbewältigung", altså "fortidshåndtering". Christian IV, der spillede en central rolle i forhold til hekseprocesserne, hædres overalt i landet med statuer og monumenter. Maren Splids, ét af de mest kendte ofre for processerne, har på sit hus i Ribe fået en undselig mindeplade – som ovenikøbet nævner hendes mand først. I disse tider, hvor imperialister og slaveejere væltes med tilbagevirkende kraft – igen fordi vi kun kan se fortiden med nutidens briller – var det måske på sin plads med et monument for heksene? I virkeligheden har vi måske fået det med det nye heksemuseum i netop Ribe? Og hvad med den moderne betydning af ordet "heksejagt", som bliver (mis)brugt af både danske og internationale politikere?

Serien "100 Danmarkshistorier" er et fantastisk godt format, som præsenterer seriøs og interessant forskning på en aktualiserende og letlæselig måde. "Heksejagt" føjer sig flot ind i rækken og kan forhåbentlig være med til at nuancere synet på dette vigtige kapitel i vores historie, kulsort eller ej.

[Historie-online.dk, den 19. januar 2021]

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/hans-tausen-mellem-luther-og-zwingli>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

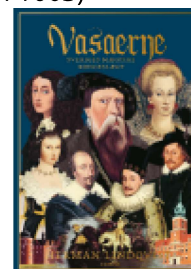
**AKTSTYKKER OG
OPLYSNINGER TIL
RIGSRÅDETS OG
STÆNDERMØDERNES
HISTORIE I FREDERIK III.S TID**

([http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/aktstykker-og-oplysninger-til-rigsraadets-og-staendermoedernes-historie-i-frederik-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/aktstykker-og-oplysninger-til-rigsraadets-og-staendermoedernes-historie-i-frederik-iiiis-tid)

**LEYERS ELLER BELEYRINGS
DAGVERCK (1663)**

<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/15-1600-arene-renaessancen-33/leyers-eller-beleyrings-dagverck-1663>)

**VASAERNE - SVERIGES
MÆGTIGE KONGESLÆGT**

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/royal-historie-adel-og-borger-landbrug-handvaerk-industri-vasaerne-sveriges-maegtige-kongeslaegt>)
